

Etikk, etiske prinsipper og føre-var

Foredrag

Sparebankforeningen, Florø, 28.08.08

Karl G. Høyer

Professor

Høgskolen i Oslo/Vestlandsforskning

Etikk og føre-var. I

- Hvorfor er det så mye snakk om etikk ?
- Etikk og Moral
- Normativ og Deskriptiv etikk
- Etikk som riktige handlinger eller bare som riktige konsekvenser?

- Inngangen her:
- Ikke skarpt skille mellom etikk og moral
- Normativ etikk
- Etikk som realisering av verdier – i handling og konsekvens

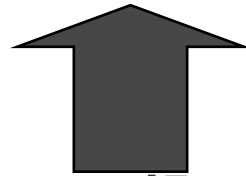
Etikk og føre-var. Ia

- Etikk som realisering av verdier;
- Angår både mål og midler:
- Hvilke mål er legitime – gode og riktige?
- Hvilke midler har vi rett til å anvende for å nå målene?
- Hva bør vi avstå fra å gjøre?

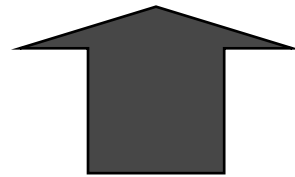
Etikk og føre-var. Ib

- Etikk som realisering av verdier;

Beslutninger/Handlinger

Normer/Regler

Verdier

Etikk og føre-var. Ic

- Tesen om ”verdiene og isfjellet”;
- Over overflaten; normer/regler og beslutninger/handlinger
- Under overflaten; verdiene, verdifundamentene for det på overflaten
- Etikk viktig for hele tiden å bringe verdiene og verdifundamentene til overflaten; øke bevisstheten om dem og deres betydning for det som skjer i det daglige

Etikk og føre-var. Id

- Dagfinn Føllesdal, Professor i filosofi ved UiO;
- Om isfjellet under overflaten:

”9/10 av det vi legger til grunn i vanlige daglige beslutninger er ikke åpent og bevisst framme”

Etikk og føre-var. II

- Noen overordnede verdi-begreper;
- Instrumentelle verdier
- Egenverdi ("Intrinsic value")
- Iboende verdier ("Inherent value")

Etikk og føre-var. Ila

- Noen verdi-begreper;
- Økonomiske verdier
- Estetiske verdier
- Etske verdier

Etikk og føre-var. III

- Etikk-området utvidelse;
- Ikke bare menneske til menneske her og nå
- Men også:
- Menneskekroppen (Bio/Genteknologi)
- Andre arter (Dyre-etikken)
- Mennesker som er langt borte (Global etikk)
- Framtidsgenerasjoner (Global etikk)

Etikk og føre-var. IV

- Miljøetikken som områdeetikk
- Arne Næss sine ”dyp-økologiske” prinsipper
- Hans Jonas sine globale og miljø-etiske prinsipper

Etikk og føre-var. IVa

- Arne Næss sin dyp-økologi;
 1. Alle levende vesener har egenverdi. Det gir mening å gjøre noe for deres egen skyld
 2. Mangfoldet i livsformer har også egenverdi
 3. Menneskene har ikke rett til å redusere livets mangfold uten for å tilfredsstille grunnleggende behov
 4. Handlingsplikt: alle som slutter seg til dyp-økologiens prinsipper (8 i alt) har plikt til å handle i samsvar med dem

Etikk og føre-var. IVb

- Hans Jonas sin globale etikk;
 1. Det forestilte malum (onde/moralsk gale) må overta rollen til det erfarte malum
 2. Vi har plikt til å la oss berøre av den forestilte ulykke som kan ramme framtidige generasjoner som langtidseffekt av våre kollektive handlinger
 3. Handlingsplikten: handle slik at virkningene av dine handlinger er forenlige med et permanent ekte menneskelig liv på jordkloden

Etikk og føre-var. V

- Føre-var prinsippet
- Prinsippets essensielle formulering
- Prinsippet i et utviklingshistorisk perspektiv

Etikk og føre-var. Va

- Føre-var prinsippets essensielle formulering;
- ”Der det er fare for alvorlig eller irreversibel skade, bør ikke mangel på full vitenskaplig sikkerhet bli brukt som en grunn til å utsette tiltak med sikte på å unngå miljøforringelse”.
- Rimelig grad av tvil
- Tvilen skal komme naturen/miljøet til gode
- Vitenskaplig usikkerhet selvstendig handlingsgrunnlag

Etikk og føre-var. VI

- Føre-var som etisk prinsipp
- Føre-var som handlingsplikt

Etikk og føre-var. Vla

- Føre-var som etisk prinsipp;
- Hensyn til verdier i natur og miljø
- Hensyn til verdier for kommende generasjoner

Etikk og føre-var. VIb

- Føre-var som handlingsplikt;
- Plikt til å unngå skjodesløse handlinger
- Plikt til å handle ut fra tvil og usikkerhet
- Plikt til å undersøke om det er rimelig grad av tvil

Etikk og føre-var. VII

- Føre-var i forskningsetiske retningslinjer for naturvitenskap og teknologi
- Føre-var i politikk og lovgivning;
- Føre-var som overordnet miljøpolitisk prinsipp
- EU-lovgivning og –politikk
- Norsk Bio-/Genteknologi-lovgivning